

אמר רמי בר חמא:

ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות, שאפילו אם יקחו ממנו את הקרקע בדין לא יחזיר לו המוכר את מעותיו — (19)

ואתא שמעון ומכרה לראובן [חזר שמעון ומכרה לראובן שמכרה לו] באחריות. (20)

ואתא בעל חוב דראובן [בא בעל חובו של ראובן] שהיה שטרו קודם למכירה הראשונה שמכר ראובן לשמעון, והיה יכול לטורפה גם משמעון אילו היה רוצה, אלא שלא עשה כן —

וקטריף ליה מיניה דראובן לאחר שחזר שמעון ומכרה לו.

ששייך התחייבות מחודשת גם בנמצאת שאינה שלו, וכגון שהתייקר מחיר הקרקע, שמצד חיובו להחזיר את המעות, אינו מחוייב אלא להחזיר אותן בערכן, ואילו מצד התחייבות מחודשת יכול להתחייב להעמיד את הקרקע או את תמורתה בידו, וישלם את האחריות לפי ערך הקרקע בשעת הטרופה.

אלא שבחידושי מרן ר"ז הלוי [הלכות שכנים] כתב להוכיח מלשון הרמב"ם שכתב בטעם מכירה שלא באחריות מטריפת בעל חוב שהיא מועילה משום "שתנאי בממון קיים", הרי למדנו מזה, שמעיקר הדין מחוייב היה "להחזיר" את המעות ואפילו ששלו היתה ובעל חובו הוא שטרף מן הלוקח, אלא שיכול הוא להיפטר מכך מכה תנאי שבממון.

והנה סוגייתנו אינה עוסקת בטריפת נגזל, אלא בטריפת בעל חוב ולמקרה זה הסיר המוכר מעצמו את האחריות, ואם כן לפי פשוטו לשון רש"י "מי שיטרפנה ממך אפילו בדין לא אחזיר לך המעות" אינו מדוקדק כל כך, שהרי גם אילו היה מתחייב באחריות אין כאן החזרת מעות אלא התחייבות מחודשת, והיה לו לרש"י לומר "לא אפצה אותך", ואולם לפי שיטתו של הגרי"ז נמצא לשונו של רש"י מזוקק.

20. כתב הריטב"א שמכר לו בסתם, היות וקיימא לן [אחריות] שלא נכתבה בשטר המכר [טעות סופר היא].

את אותה הקרקע לכתובה, ומשום ד"מצי אמרי לה: נהי דאחריות דעלמא לא קבילת עילוך, אחריות דנפשך מי לא קבולי קבילת", ונסתפק רבינו עקיבא איגר בשו"ת סימן קפה, אם הכוונה היא שקיבלה על עצמה אחריות, ואם תרצה יכולה היא לטרוף ולשלם מעות כשאר אחריות, או שזה כאילו סילקה עצמה שלא לטרוף שוב; וכספיקו שם יש להסתפק כאן.

19. על פי לשון רש"י "כל מי שיטרפנה ממך אפילו בדין, לא אחזיר לך המעות". ובפשוטו שני מיני "קבלת אחריות" ו"אי קבלת אחריות" יש:

האחד: אחריות למקרה שתימצא הקרקע שאינה של המוכר, אלא של אחר, ובזה האחריות מתחייבת מאליה שהרי לא מכר לו אלא את של אחר, וחייב "להחזיר" את הדמים שניתנו כתשלום מקח; אלא שיכול למוכרה במפורש ב"אי קבלת אחריות", והיינו שהלוקח נותן לו את המעות — למקרה שתימצא השדה שאינה של המוכר — בתורת מתנה.

השני: אחריות למקרה שיבוא בעל חובו של המוכר ויטרפנה מראובן, ובאופן זה הדבר הוא בהיפך, שקבלת האחריות אינה מתחייבת מאליה, היות ומכירה גמורה היא, רק שאם רצה המוכר הרי הוא מתחייב התחייבות מחודשת לפצותו, ואולם אין כאן "החזרת המעות"; ומשמעות "אי קבלת אחריות" למקרה זה היא, שאינו מתחייב לו מה שאינו חייב לו על פי דין; [והוא הדין

ומכל מקום מודה רבא, שחייב שמעון לשלם לראובן אחריות:

בראובן שירש שדה מאביו יעקב, ומכרה לחבירו שמעון שלא באחריות, ואתא שמעון ומכרה לראובן באחריות, ואתא בעל חוב דיעקב וקטריף ליה מיניה [ובעל חוב של יעקב טרף את השדה מראובן] מכח שנשתעבדה לו הקרקע כשהיתה אצל יעקב

שדינא הוא, דאזיל שמעון, ומפצי ליה [כך הוא הדין שיפצה שמעון את ראובן].

ואין אומרים שראובן "כרעיה דאבוה הוא", וכשטורפים מחמת יעקב כאילו טורפים

דינא הוא: דאזיל שמעון ומפצי ליה, [הדין הוא, שיבוא שמעון ויפצה את ראובן מכח האחריות שנתן לו על השדה], דכשם שאילו היה מוכרה שמעון לאחר והיה בא בעל החוב של ראובן וטורף אותה מאותו לוקח היה חייב שמעון לפצותו, כך אם מכרה לראובן שהוא החייב — צריך שמעון לפצות את ראובן כיון שבאחריות מכר לו.⁽¹⁾

אמר ליה רבא לרמי בר חמא:

נחי [אף על פי] דאחריות דעלמא [כל העוררין עליה שלא מחמת הקונה] קביל עליה שמעון כשמכר את השדה לראובן, אחריות דנפשיה מי קביל עליה [וכי אף אחריות על הפסד מחמת הלוקח, קיבל על עצמו שמעון]!?⁽²⁾

וסברת רמי בר חמא היא, כי היות ובעל החוב יכול לבוא עליו גם לא בתורת גביית בני חורין, אלא בתורת גביית משועבדים, וכדרך שהיה בא על קרקע זו אילו היה מוכר אותה שמעון לאדם אחר [וכמו שדימה רש"י], לכן סובר רמי בר חמא שהוא חייב לשלם לו את האחריות.

ב. רבינו עקיבא איגר נסתפק, אילו היה מתברר שהקרקע מעולם לא היתה של ראובן, והיה בא הנגזל וטורף את הקרקע שביד ראובן, אם חייב שמעון לשלם לו את האחריות, "דיש לומר דאין זה בכלל אחריות דנפשיה, כיון דאין הגבייה מחמתו של ראובן, אלא שהנגזל נוטל את שלו היכי שמוצאו" ראה בליקוטי רבינו עקיבא איגר החדשים ובמה שהביא מדברי הנמוקי יוסף.

ולדברי מרן רי"ז הלוי שבאות א בהבנת דברי רבא, אין מקום לדון להשוות מקרה זה לדברי רבא.

ג. בתוספות לקמן צו א ד"ה או, מבואר שהיו

1. הטעם שהוצרכה הגמרא לומר "ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות", היינו משום, שאם לא כן הרי היה חוזר שמעון על ראובן שיפצהו על האחריות שהוא משלם לראובן, מכח האחריות שנתן ראובן לשמעון.

2. בחידושי מרן רי"ז הלוי [שכנים יג א] תמה על דברי רמי בר חמא, האיך אפשר שיהיה שמעון צריך לפצות את ראובן על טריפת בעל חובו של ראובן, והרי אין טריפת בעל החוב מכח שעבודו הקודם, רק שמן הבעל חוב עצמו יכול הוא לגבות את שדותיו לפרוע בהן את חובו!?

וכתב לפרש שזה הוא גופיה דברי רבא "אחריות דנפשיה לא קביל עליה" ורצונו לומר, שהיות ואין טריפתו מכח שעבודו הקודם רק מכח חיובא דנפשיה, לכן אין הוא חייב באחריות; ראה עוד מדבריו בהערה בהמשך הסוגיא.

ראובן עליו [על שמעון] את מעות השדה במלואה, כלומר: לא שילם שמעון את דמי השדה לראובן, אלא כתב לו שמעון שטר חוב על המעות, (4) ועד שלא שילם שמעון לראובן את חובו — מת ראובן —

ואתא בעל חוב דראובן וקטריף לה משמעון [בא בעל חובו של ראובן כדי לטרוף את הקרקע משמעון], ופיפיה שמעון לבעל החוב בזוזי. (5)

ומכמה סיבות היה לנו לדון שנפטר שמעון מתשלום דמי הקרקע לבני ראובן:

מחמת ראובן, והרי לא קיבל על עצמו שמעון אחריות על טריפה מחמתו של ראובן.

מאי טעמא?

כי בעל חוב דיעקב, כבעל חוב דעלמא דמי [כשאר בעלי חובות הוא] ואין אנו רואים אותו כבעל חובו של ראובן. (3)

ו. זקף:

אמר רמי בר המא:

ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות, וזקף

בדברי הרמב"ם בזה.

4. בר"ן נתן טעם, למה הזכירה הגמרא שזקפן עליו במלואה, ולא באופן שעדיין חייב הוא לו את מעות השדה! ? וראה עוד בריטב"א.

5. לשון רש"י הוא: "ופייסיה בזוזי, במעות דמי השדה שהיה חייב ליתמי פייס את הנושה בשביל ראובן, שבאחריות מכרה לו".

ביאור לשונו לכאורה הוא: היות ואם תינתן הקרקע לבעל החוב, הרי יתחייב ראובן המוכר באחריות, וממילא יוכל שמעון לגבות את החוב שהוא חייב לראובן בשביל האחריות, ועל כן ממילא יכול שמעון לתת לבעל החוב את הכסף במקום ליתנו לראובן, [וברש"י בפסחים לא א לא הזכיר "שבאחריות מכרה לו"], אלא שהמהרש"א אינו מפרש כן את דברי רש"י.

ואולם מלשון רש"י בד"ה מטלטלי שביק אבון גבך, שכתב: "והיה בעל חוב של אבינו מסולק ממנו שאין לנו קרקע", מזה משמע שהיה רוצה שמעון ליתן את הדמים כדי לסלק את החוב מהיתומים, ועל דרך שכתבו התוספות "דסד"א הרי פרע חוב שלהם, וסילק בעל חוב

גורסים בדברי רבא באופן אחר "נהי דאחריות דעלמא לא קביל עילויה [ראובן כלפי שמעון], אחריות דנפשיה מי לא קביל עילויה", וביארו את כוונת הגמרא, "כיון שראובן לזה דין הוא שיטרפו ממנו הקרקע, ואין על שמעון לפרוע, כיון דבאת לידי ראובן הנאה שקיבל המעות", ואף לפי גירסתנו — "נהי דאחריות דעלמא קביל [שמעון כלפי ראובן] אחריות דנפשיה מי קביל" — יש לפרש את דברי הגמרא כסברת התוספות, ואדרבה ניחא יותר מכפי גירסת התוספות; והרמב"ם הטור והשו"ע, אף הם גורסים כגירסת התוספות, ופירשו באופן אחר.

3. בחידושי מרן רי"ז הלוי [שהובאו בהערה לעיל], ביאר על פי דרכו בסברת רבא, שהיא משום שבעל החוב בא על ראובן שלא מכח שעבודו הקודם, דזה הוא מה שאומרת הגמרא דבעל חוב דיעקב כבעל חוב דעלמא דמי, ומשום דגבי בעל חוב של יעקב הרי כל טריפתו בקרקע היא רק מכח השעבוד הקודם, שאינו יכול לבוא על ראובן שישלם את חוב אביו, אם לא שכבר נשתעבדה השדה, ולכן חייב ראובן לשלם את האחריות, ראה עוד שם שהאריך

ובדברים אלו יש תשובה לשתי הטענות:

כי מה שהיה טוען שמעון שהוא פרע להם את חובם וכאילו שילם להם, על כך אומרים לו היתומים: הרי אין החוב מוטל עלינו, רק שאנו מחוייבים לשלם מהקרקעות שירשנו מאבינו את כל חובותיו, והיות ומלבד החוב שאתה חייב לנו אין לנו קרקעות נוספות, ואילו מה שכבר יש לנו מאבינו דהיינו החוב הרי מטלטלין הוא שאינו משתעבד לבעל חוב, נמצא שבעל החוב מסולק מאתנו, ואין לנו כל ענין שתשלם לו את חובו.

ומה שהיה טוען עוד שמעון שחובו נשתעבד לבעל החוב, או לו עצמו בשביל חיוב אחריותו, אף הוא נסתר, שהרי מטלטלין הן, ואינו משתעבד לתשלום חוב או אחריות.

ונמצא שעדיין לא שילם שמעון את חובו, ותביעת היתומים לפרעון חובו עודה קיימת.

אמר רבא:

אי פקח אידיך [אם פקח הוא שמעון], מגבי לחו ניהלייהו ארעא [משלם הוא ליתומים את חובו בקרקע],⁽⁸⁾ וזהרר גבי לה מינייהו

האחת: שהרי סילק שמעון את בעל החוב של היתומים, והרי זה כאילו שילם להם מעות.

השניה: משום שבעל החוב טורף את החוב של היתומים, וממילא חייב שמעון לשלם לו את מה שהוא חייב להם.

השלישית: אילו היה טורף בעל החוב את הקרקע משמעון, הרי היה חוזר שמעון על היתומים מכח אחריות, שהרי האב באחריות מכרה לו, ונכסיו נשתעבדו לתשלום האחריות, ואם כן יכול הוא לקחת את אותן מעות שהוא חייב ליתומים בתור פרעון האחריות ו"לקנות" את השדה מבעל החוב.

ומבאר הגמרא ששתי טענות אלו אינן, אלא:

דינא הוא, דאמרי ליה בני ראובן [כך הוא הדין, שיכולים בני ראובן לומר לשמעון]:

אנן אין לנו קרקע מאבינו אלא את אותם מטלטלי — דהיינו החוב שאתה חייב לנו⁽⁶⁾ — הוא דשבק אבון גבך [השאייר אבינו בידך], ומטלטלי דיתמי הרי לבעל חוב לא משתעבדי [אין משתעבדים לבעל חוב].⁽⁷⁾

זה מעליהן, קא משמע לן דאפילו הכי אמרי ליה אנן מטלטלין וכו', ועל דרך זה נתבאר בפנים.

6. נתבאר על פי המקובל בישיבות לפרש, שמטלטלין אלו היינו החוב עצמו שהוא חשוב מטלטלין; אלא שמלשונות רש"י בפסחים לא א שהובאו כאן בהערות, נראה בזה ביאור אחר, ראה דבריו היטב.

7. כתב רש"י בפסחים לא א ד"ה דינא "אנן מטלטלי שבק אבון גבך, לא היית חייב עליו

אלא מעות, ולא היה לך ליתנן לבעל חוב ולא לעכבן בשביל אחריות מכירתך, דמטלטלי דיתמי לא שיעבדום חכמים לבעל חוב, דקרקע של יתומים הוא דאמרינן בעל חוב גובה אותה בחובת אביהן, משום דמחיים חל שיעבודא עליהן, אבל על מעות שלא היו בעין לא חייל שעבודו מחיים עליהן, וכשהן בעין אין כאן לזה, ולבעלי המעות דהיינו יתומים לא הלוח זה כלום".

8. ברש"י בפסחים לא א כתב: אי פיקח זה

ראובן לומר לבעל החוב: בשעה שקניתי אני את השדות מן הלווה הרי "הנחתי לך מקום – שדות בני חורין שביד הלוה – לגבות הימנו", ולא היית יכול לבוא ולגבות ממני, שהרי שלי משועבדים ואלו שביד הלווה בני חורין הם, ולכן אף עתה לא תגבה חובך אלא מאותן שדות שהנחתי ביד הלווה הנמצאים עתה ביד שמעון.

ג. לדעת רוב הראשונים, אין דין זה אמור אלא בלווה שמכר קרקע ונשארה קרקע בידו, אבל לוקח מן הלווה שחזר ומכר את הקרקעות שקנה, ונשארה קרקע בידו, אין הלוקח השני יכול לדחות את בעל החוב אצל הלוקח הראשון ולומר לו "הנחתי לך מקום לגבות הימנו", ודינו של המלוה על קרקעותיו של הלוקח השני כמו על קרקעותיו של הלוקח הראשון; ובסוגייתנו יתבאר, שלפעמים אין יכול המלוה לגבות אלא מן הראשון.

ד. שלש מיני שדות הן:

עידית – ממנה גובה נזק את חובו, אם ימצא כזו בשדותיו של המזיק.

בינונית – ממנה גובה בעל חוב את חובו אם ימצא כזאת, ואם רצה המלוה ליקח

[ושוב חוזר וגובה אותה בשביל האחריות שיש לו].

כי קרקע זו שהגבה עכשיו ליתומים, אף שלא היתה מעולם בידי האב ולא נשתעבדה לשמעון בשביל האחריות, בכל זאת זכותו היא לגבותה בשביל האחריות, היות וחוב האחריות מוטל היה על האב, ו**כרב נחמן**.⁽⁹⁾

דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבה:

יתומים שנבו קרקע בחובת אביהן וכקרקע זו שגבו אותה עבור החוב שהיה חייב שמעון לאביהם, בעל חוב חוזר וגובה אותה מהן.⁽¹⁰⁾

ז. שדותיו:

אמר רבה:

א. התקינו חכמים מפני תיקון העולם, ש"אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין".

ב. לווה שמכר חלק מקרקעותיו לראובן, ונשארו בידו קרקעות בני חורין שיכול המלוה לגבות מהם את חובו, וחזר הלווה ומכר את שאר קרקעותיו לשמעון, יכול

הוא דשביק גביה אלא קרקע".

10. הטעם בדין זה מתבאר בגמרא בפסחים לא א, בשני אופנים:

האחד: בעל חוב למפרע הוא גובה.

השני: מדין "שעבודא דרבי נתן", ראה ביאור הדברים בסוגיא שם; וראה בריטב"א שאינו צריך להגבות וליטול ד"אפוכי מטרתא למה ליי", וראה עוד שם.

שמעון יטעון ויאמר להם אין לי מעות לפרוע לכם אלא קרקע יש לי, ונותנה להם בחובותם", וראה מה שכתבו כאן התוספות בענין תשלום בקרקע כשיש לו מעות, וראה מה שכתב בזה הריטב"א, ובמה שביאר שם מה ה"פקחות" שבדבר.

9. ברש"י בפסחים לא א כתב: "דהשתא כי אגבי להו הא ארעא איגלאי מילתא דלאו מטלטלין

אלו שנשתעבדו לו ביד ראובן, שהרי כבר אין לראובן – שהוא הלווה – קרקע בת חורין לגבות הימנה, מאחר שמכר לשמעון את כל שדותיו –

רצה בעל החוב – מזה [מהקרקעות שביד שמעון בין עידית ובין זיבורית] הוא **גובה** את חובו, ומפני שאומר המלוה לשמעון: "אתה הרי לקחת את כל השדות מיד הלווה, ונכנסת תחתיו להשתעבד לחובי, וכל זמן שאמצא אצלך קרקעות כל שהם משל הלווה, לא אטריח את לוי, שהניח לי מקום לגבות".⁽¹³⁾

רצה בעל החוב – וכגון שלא מצא אצל שמעון אלא זיבורית – מזה [מהקרקע הבינונית שביד לוי] הוא **גובה** את חובו, ומשום שאומר לו בעל החוב ללוי: "אתה הרי לקחת את הבינונית ששעבודי מוטל עליה".⁽¹⁴⁾

דוקא מן הזיבורית נחלקו בו הראשונים אם הדין עמו; רצה הלווה להגבות למלוה מן העידית הדין עמו.

זיבורית – ממנה גובה אשה את כתובתה.

ה. זו שאמרנו "אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין" או שאינו יכול לגבות מן הלוקח מפני שהלוקח אומר "הנחתי לך מקום לגבות הימנו", היינו אפילו כשהקרקע שביד הלווה או שהיתה ביד הלווה היא זיבורית, וזו שביד הלוקח הראשון היא בינונית.

ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון בכת אחת,⁽¹¹⁾ **וחזר שמעון ומכר שדה אחת** בינונית ללוי וכידו לא השאיר שדה בינונית.⁽¹²⁾

ואתא בעל חוב דראובן [בא בעל חובו של ראובן המלוה] לגבות את חובו מקרקעות

בכבא קמא, אבל מן העידית שביד שמעון אינו גובה, שאפילו מראובן בעל חובו לא היה גובה כלל, ושלא כפירוש רש"י שאם רצה גובה משמעון עידיית וזו שגגה גדולה", [וראה בהגהות הגר"א לבכא קמא ח ב, שהרא"ש ושאר פוסקים חולקים על זה שיכול המלוה ליטול זיבורית בעל כרחו של לווה, ושלא כדעת התוספות והרשב"א הסוברים כדעת הריטב"א, ומדברי רש"י בבא קמא נראה שהוא חולק על הריטב"א, וסובר כשאר פוסקים, אלא שמכל מקום יכול הוא לגבות ממנו זיבורית כיון שלקח את כל שעבודו].

14. ביאר רש"י את הטעם שיכול המלוה לגבות מלוי את הקרקע הבינונית אף על גב שבשעה שקנה את השדה נותרו קרקעות ביד שמעון: "ואע"ג דאילו לקחה לוי לבינונית זו מראובן

11. כן כתב רש"י שמכרן בשטר אחד, ויתבאר בהערות בהמשך הסוגיא.

12. כן מבארת הגמרא בהמשך, והזכיר זאת רש"י כאן.

13. שיטת רש"י כאן היא שיכול בעל החוב לגבות משמעון אפילו קרקע עידית.

אבל בכבא קמא ח ב ד"ה רצה כתב רש"י: רצה משמעון גובה מזיבורית, דאמר ליה את בעל דברים דידי את דשקלת כולהו נכסי דראובן, והריטב"א כתב כאן שאינו גובה אלא מן הזיבורית ומשום ש"אומר: אתה נכנסת במקום ראובן, ואילו רציתי הייתי גובה ממנו מן הזיבורית, דאף על גב דתקון רבנן לבעל חוב מן הבינונית, הא לתקנתא דידי הוא ולא הוריעו כחי אצל זיבורית דחזיא לי מדאורייתא, וכדאיתא

את חובו גם מלוי, אלא באופן דלא שבק לוי ביד שמעון בינונית דכוותה [לא השאיר לוי ביד שמעון קרקע בינונית כמו זו שהוא קנה].

צב-ב אבל שבק בינונית דכוותה, אם השאיר לוי ביד שמעון קרקע בינונית כמו זו שלו, אין יכול המלוה לגבות את חובו מלוי, ומשום דמצוי אמר ליה לוי למלוה:

“הנחתי לך — בשעה שקניתי את השדה — מקום לגבות הימנו” [משמעון] את חובך. (1)

וכך טוען לוי: היות והיה ביד שמעון קרקע בינונית בשעה שקניתי, ואילו בא בעל החוב כשהיו עדיין שתי הקרקעות הבינוניות ביד שמעון, הרי לא היה בעל החוב יכול לאלץ את שמעון לקחת דוקא את השדה הבינונית שנמסרה לי אחר כך, אלא יכול היה שמעון לתת לו איזה קרקע בינונית שירצה, ולכן

ולא אמרן, אין אנו אומרים שיכול המלוה לגבות גם מלוי אם ירצה, אלא דזבנה בינונית, אלא אם כן קנה לוי את הקרקע הבינונית היחידה שהיתה בידו של שמעון, וכפי שנתבאר הטעם, שהיות ודינו של המלוה לגבות מבינונית, הרי המלוה אומר ללוי: “לקחת את זו ששעבודי מוטל עליה”.

אבל זבנה עידית וזבורית, אם קנה לוי קרקע עידית או זיבורית, אין המלוה יכול לגבות חובו אלא משמעון, (15) ומשום דמצוי אמר ליה לוי למלוה:

להכי טרחי [טרחתי] וזבני (16) ארעא דלא חזיא לך, מלכתחילה דקדקתי לקנות קרקע שאינה ראויה לך, דהיינו עידית או זיבורית. (17)

יתירה מזו: ובינונית נמי, אף כשקנה לוי קרקע בינונית לא אמרן שיכול המלוה לגבות

17. מלשון הגמרא כאן נראה, שאם קנה לוי עידית או זיבורית, אין המלוה יכול לגבות ממנו משום סברת “להכי טרחי וכו’”, ואילו לעיל כתב רש”י שאם קנה לוי בינונית, הרי המלוה יכול לגבותו ממנו משום שאומר לו “שעבודי שקלת”, ואם כן כשלקח עידית או זיבורית שאין המלוה יכול לומר לו “שעבודי שקלת” ממילא אינו גובה ממנו, ואף בלי טעם “להכי טרחי”.

1. לדעת רוב הראשונים לשון הגמרא אינו בדוקא, כי דין “הנחתי לך מקום לגבות הימנו”, אינו שייך אלא בלוקח שקנה קרקעות מיד הלוח עצמו, והניח קרקעות בני חורין בידי, אבל בלוקח מלוקח והשאיר ביד הלוקח קרקעות, אין אומרים כן, היות ואף הקרקעות שהניח ביד שמעון אינם בני חורין אלא משועבדים הם; וכוונת הגמרא היא כפי שמתבאר בפנים.

[שהוא הלוח עצמו, ולא משמעון שאף הוא לוקח] והניח אצלו זיבורית, לא היה יכול בעל חוב דראובן לחזור על לוי [ואע”ג שלקח את שעבודו] כדתנן: אין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין ואפילו הן זיבורית! ? “התם הוא דראובן בעל חובו הוא, ואמור רבנן מפני תיקון העולם, כל זמן שיש אצל בעל חובו כדי חובו, לא יטורף לקוחות, אבל כאן שמעון לאו בעל חובו הוא, ואף עליו מכח טירפא [ושעבוד] הוא בא”.

15. ואפילו אם אין ביד שמעון קרקע בינונית, וראה תוספות בבבא קמא ח ב ד”ה אבל.

16. בגמרא בבא קמא ח ב הגירסא היא: “להכי דייקי [דקדקתי] וזבני”.